

Boda László: A keresztény nagykorúság erkölcssteológiája

A magyar nyelvű teológiai irodalom sajnos mind a mai napig nem bővelkedik erkölcsani művekben. 1982-ben jelent meg a Szent István Társulat kiadásában a II. Vatikáni zsinat által elindított megújulás szellemében Dr. Király Ernő: A keresztény élethivatás című műve. Ez a mű egy kevésbé ismert szerzőre: Anselm Güntherre és Häring: Das Gesetz Christi című művére épül. Boda László most megjelent könyve szintén magán viseli a magyar teológiai élet jellegzetességeit. A szerző bevezetőjében azt írja, hogy könyvében két irányzatot akar szembesíteni egymással. Az egyiket Böckle képviseli, aki a katolikus erkölcsan klasszikus elvi alapvetését újítja meg, a másikat pedig Häring, aki a hűségben kibontakozó keresztény szabadság alaptervét veszi alapul. A mű szembesíti a Glaubensethik (Ratzinger, Häring, Hans Urs von Balthasar, Schürmann), és a Weltethik (Böckle, Schillebeeckx) erkölcssteológiai irányzatát is, a különböző gondolkodásmódok konfrontációja mindig új eredmények születéséhez vezetett.

A könyv szemlélete perszonalista, de nem szokványos filozófiai értelemben, hanem a legsajátosabban keresztény módon.

A szerző négy témakörben fejt ki mondanivalóját. Először végigkíséri az erkölcssteológia fejlődését az evangéliumok keletkezésétől napjainkig. Megállapítja, hogy Jézus nem volt erkölcsanítő. Ő a profétákhoz csatlakozott, akik karizmatikus erővel tettek tanúságot Istenről, és az embereknek Istennel való közösségét akarták elmélyíteni. A bűnkatalógusok már a kereszténység és más gondolkodásmódok találkozását tükrözik. E témakör súlyponti része az ateizmus és az erkölcsi autonómia kérdése. Ez a fejezet tárgyalja a modern értékelméletet, a francia ateista egzisztencializmust, az angolszász analitikus etikát és a metaetikát. Az Istentől megszabadított emberben kialakult az aggodás és a félelem. A keresztény ember autonómiája a realitás talaján gyökerezik, elismeri a teremtés által létre-

hozott létrendet és az objektív értékrendet. Ezeket igyekszik interiorizálni és így az erkölcsiség motívuma nem az Isten által adandó jutalom vagy büntetés lesz, hanem maga a legfőbb érték: Isten.

A második témakör az emberi élet céljáról és a személyes cselekvés értelméről beszél. A pszichológia mai eredményei igazolják, hogy nem elegendő az értékeket megismerni, hanem szükségünk van a személyes elkötelezettségre is. Amíg ez nem valósul meg, addig belső ürességet élünk át. Ezért küldte az analitikus pszichológia megalapítója, Jung, saját hívő pácienseit paphoz. A keresztény ember Isten hívására válaszol tetteivel. Isten képét akarja magában kibontakoztatni a megváltás kegyelme révén. Cselekvése tehát végső soron az üdvösségre irányul. Itt kapjuk meg az erkölcsi cselekvés értékelésének alapvető szempontjait az objektív értékrend, a belső szándék és a cselekvés szituáltsága által. Ennek a fejezetnek rendkívüli értéke, hogy a szerző az ember belső szabadságával kapcsolatban megvizsgálja a legmodernebb pszichológiai elméleteket is. Végül leszögezi, hogy az ember alapvető szándéka a döntésekben realizálódik.

A harmadik témakörben az erkölcsi élet normáiról hallunk. Az erkölcsiségnek a hagyományos morális szerint két normája van: a külső norma a törvény, a belső norma a lelkiismeret. Itt kap helyet a természetes erkölcsi törvény új értelmezése, mely az ember személyes és közösségi voltából indul ki. A természettörvény ezeknek az értékeknek minél teljesebb megszerzésére ösztönöz bennünket. Isten tételes törvényeket is adott nekünk. Az Öszövetségben a törvények megindoklása mindig deontologikus (tekintélyi elvű). Az Újszövetség ezzel szemben a belső újjászületésről beszél. A keresztény ember számára Jézus személye a norma.

A lelkiismeret nem tudatalatti, hanem „tudatfölötti”. Helyes fejlődése az integrált személyiség kialakulásával van kapcsolatban. A lelkiismeret kibontakozása életkortól is függ. Nem utolsósorban függ a keresztény életben való elmélyedésünktől. A lelkiismeretnek megvannak a konfliktuslehetőségei az egyházban és azon kívül is. Ezek föloldásáról is hallunk.

A negyedik témakör az erényekről, bűnök-ről és a Lélek ajándékairól szól. Ma az erényeket úgy értelmezzük, hogy az ember nyitottsága az értékekre. Így nem a gyakorlásra helyezzük a fő hangsúlyt. A jóban való meggyökerezést Isten kegyelme teszi könnyebbé számunkra. A természetfölötti erények csak

képességet adnak, ezt nekünk kell kibontakoztatni.

A bűnt a kereszténység nemcsak jogi és pszichológiai szemmel nézi, hanem transzcendens értelemben fogja fel. A bűn a személy cselekedete, melyben a személy nem fogadja el Isten hívását. Amennyiben a bűn súlyosan érinti az alapvető szándékot, halálos bűnről van szó. A bocsánatos bűnök előkészítik a halálos bűnöket.

A könyv nemcsak tudományos érdeklődésre tarthat számot, hanem kitűnő eligazítást ad a gyakorlati kérdésekben is. Nemcsak a teológusok, hanem a kereszténység iránt komolyan érdeklődő hívek is haszonnal forgathatják. Érdeklődéssel várjuk a második kötetet is. (*Ecclesia*)

Varga Lajos

Az „Éneklő Egyház” első éve

Aki 1985 decemberében kezébe vehette a megújított liturgia szellemében – csaknem egy évtizedes munkával – készült „Éneklő Egyház” című könyvet, azt több meglepetés is érte. Már az alcím is jelzi, hogy nem egyszerűen a jól ismert „Hozsanna” népénekeskönyv átigazított változatát olvassa. A Werner Alajostól kölcsönzött költői cím alatt ugyanis ez áll: Római Katolikus Népénektár – liturgikus énekekkel és imádságokkal. De nem is a német nyelvterületen már 10 éve használt „Gotteslob – Katholisches Gebet- und Gesangbuch 1975” valamiféle magyar változatát, hanem a II. Vatikáni zsinat Liturgikus Konstitúciója nyomán szerkesztett, magyar hagyományokra támaszkodó, újszerű vállalkozást: valóságos katolikus vallási kompendiumot. Talán Pázmány Péter 1606-ban megjelent „Keresztényi imádságoskönyve” és 1613-ban megjelent „Kalauza” hasonlítható hozzá jelentőségében – mutatis mutandis. Éppúgy sürgős korigényt elégít ki napjainkban, mint Trident után Pázmány két műve. Segít tájékozódni a korszerű vallásos életben, liturgiában; igényességével előre mutat, fölfelé húz – énekest és imádkozót, egyszerű és műveltebb hívőt egyaránt.

Alkotói névtelenül meghúzódnak a Népénektár-Bizottság gyűjtőnév mögött, de aki kicsit is beletekint az 1488 lapos hatalmas gyűjteménybe, hamar észreveszi, hogy forrásai visszanyúlhatnak azokra a törekvésekre, amelye-

ket a Kis Magyar Uzuálisban és a Schola Hungarica tevékenységében, világhírű lemezein megismert. A XX. század elejétől kibontakozó liturgikus megújulásnak a század végére megérő gyümölcse az „Éneklő Egyház”. E folyamatos érésnek fogható jelei voltak az 1930-as években a Harmat-Sik: Szent Vagy Uram! (orgona- és énekkönyv), a piaristák által fordított Parsch Pius: Üdvösség éve I–III, a bencés Szunyogh Xavér: Magyar–Latin Miszszáléja; majd a II. világháború után Bárdos Lajos–Werner Alajos „Hozsannája” és végül az 1970-es években a Kis Magyar Uzuális, valamint a Musica Sacra I–II. (jegyzet a szemináriumok énekóráihoz).

Mindezek a kiadványok, valamint a szkolák megjelenése az 1960-as évek végétől előkészítették a talajt az „Éneklő Egyház” számára. Mégsem jósolhatunk neki könnyű diadalutat. Következik ez a sajátos magyar és sajátos katolikus egyházzenei helyzetből.

A Zsinat Liturgikus Konstitúciójának értelmezése az egyházi zene megújítására, sajnos, nem volt egységes (ma sem az) sem az egyetemes, sem pedig a magyar egyházban. – Sokan úgy vélték, hogy eljött az ideje a középkori gregorián, illetve a gregoriánra támaszkodó liturgikus zene reneszánszának. Hihették, hiszen a Zsinat világosan megfogalmazta: „Az Egyház a gregorián korálist tekinti a római liturgia sajátos énekének. Ezért a liturgikus cselekményekben (elismerve a többi jogosultságát is) ennek kell elfoglalnia az első helyet. Ajánlatos, hogy a kisebb templomok használatára készítsenek egy kiadást egyszerűbb gregorián dallamokkal...” (Lit. Konst. 116–117. §).

Mások viszont úgy vélték, hogy korunknak is lehet sajátos egyházi dallam- és szövegvilága, és főleg a kisközösségek fiataljainak izlését kiszolgálva – nagyon különböző szintű zenei és szöveganyagot használtak fel liturgikus cselekményekben is.

Közben fokozatosan halványult templomainkban (főként a városokban) a hagyományos népének, a kanció: hiszen az 1930-as évek generációja kiöregedett, a fiatalok pedig nem ismerték, nem is szerethették tehát meg. A fiatalabb papi nemzedék alig tud latin nyelven olvasni; érthető, hogy idegennek érezte a latin gregoriánt is. Meg kellett érünk, hogy Kodály Zoltán országában a profán kórusok már-már jobban becsülik, éneklik a gregoriánt, mint az egyháziak a liturgiában.

A Zsinat utáni évtizedekben kibontakozó pluralizmus és a vele járó bizonytalanság min-